

**Remiss av slutbetänkandet Olika vägar till föräldraskap (SOU 2016:11)
(Ju2016/01712/L2)**

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Fakultetsnämnden kan konstatera att Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet har gjort en mycket grundlig genomgång av den kunskap som finns rörande surrogatarrangemang. De förslag som läggs fram framstår enligt fakultetsnämndens uppfattning som väl underbyggda och motiverade i förhållande till det grundläggande ställningstagandet att kommersiella surrogatarrangemang inte bör tillåtas eller på något sätt underlättas.

Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker de förslag till reglering som presenteras i betänkandet förutom vad gäller samtycke vid närståendeadoption av barn som tillkommit genom surrogatarrangemang i utlandet. Fakultetsnämnden vill också framföra synpunkter på regleringen rörande fastställande av faderskap efter givarinsemination i egen regi eller i utlandet samt föräldraskap vid ändrad könstillhörighet.

14 Surrogatarrangemang i utlandet

Frågan om hur föräldraskap till det i Sverige ökande antalet barn tillkomna genom surrogatarrangemang i utlandet ska kunna fastställas har under senare år diskuterats flitigt. Utredningen har tagit ställning mot ett tillåtande av surrogatarrangemang i Sverige. Mot den bakgrunden förespråkas också en restriktiv hållning till godkännande av utländska avgöranden av moder- respektive faderskap efter surrogatarrangemang. En man som är genetisk far till ett barn som fötts av en surrogatmor i utlandet kan dock enligt gällande reglering få sitt faderskap rättsligt fastställt på grundval av sin släktskap med barnet. Ett gemensamt föräldraskap för mannen och hans maka kan åstadkommas genom att hon adopterar mannens barn, en s.k. närståendeadoption. För att en sådan adoption ska medges krävs att mannen samtycker till adoptionen.

Utredningen föreslår inte en regel som skulle göra det möjligt för en kvinna vars make fastställts som rättslig far till ett barn att adoptera barnet mot man-

nens vilja. I ett särskilt yttrande till betänkandet argumenteras för att adoption mot makes vilja borde vara möjlig i de fall kvinnan också är genetisk mor till barnet. Det föreslagna undantaget till det rådande samtyckeskravet vid närståendeadoption skulle endast vara tillämpligt i de fall kvinnan är genetisk mor till barnet. Därigenom skulle likabehandling av genetiska föräldrar uppnås och därtill förhindra att en surrogatmor i utlandet fortsatt är barnets rättsliga förälder istället för den kvinna som är barnets genetiska mor.

Juridiska fakultetsnämnden anser att dessa argument väger tungt. Tilläggas kan att mycket talar för att ett förhållande av en adoption i det fall kvinnan är genetisk mor till barnet och kanske också har varit barnets sociala förälder under en tid skulle anses strida mot det skydd för privat- och familjeliv som stadgas i artikel 8 i EKMR. Juridiska fakultetsnämnden vill därför tillstyrka den lösning som föreslås i det särskilda yttrandet.

15 Föräldraskap vid assisterad befruktning i egen regi eller i utlandet

Utredningen föreslår att samtycke från make inte längre ska kunna läggas till grund för faderskap efter givarinsemination i egen regi eller vid en utländsk klinik som inte garanterar barnets rätt att få kännedom om givarens identitet. Den av utredningen föreslagna ordningen innebär att sam- och olikkönade par behandlas på samma sätt vid fastställande av föräldraskap efter assisterad befruktning och tillgodoser barnets intresse av att få kännedom om sitt ursprung. Det torde dock i många av dessa fall vara svårt att få kännedom om att barnet tillkommit genom givarinsemination i olikkönade förhållanden, om inte parterna uppger om det. Inte minst gäller detta när faderskap fastställs genom tillämpning av faderskapspresumtionen i 1 kap. 1 § föräldrabalken.

Den föreslagna ordningen aktualiserar enligt fakultetsnämnden frågan om det borde införas begränsningar i möjligheterna att häva faderskapet i dessa fall. En obegränsad möjlighet att häva faderskapet med hänvisning till att barnet tillkommit genom en heminsemination eller vid en utländsk klinik med anonym donator och att samtycke därför inte kan läggas till grund för rättslig status som far är inte till barnets bästa. Utredningen tar dock inte upp denna fråga. Vid eventuella begränsningar i rätten att häva faderskap bör barnet ha möjlighet att få fastställt vem som var donator, utan att det påverkar familjerättslig status.

16 Föräldraskap vid ändrad könstillhörighet

Utredningen föreslår att den som blir förälder efter att ha ändrat könstillhörighet ska betecknas och registreras på ett sätt som avspeglar respektive förälders rättsliga könstillhörighet. En sådan lösning framstår enligt fakultetsnämndens mening som rimlig. Det kan dock ifrågasättas om inte en sådan regel borde gälla mer generellt, alltså även i de fall barn föds efter assisterad befruktning i lesbiska parförhållanden. Att upprätthålla en regel som innebär att en kvinna som inte fött barnet i vissa fall ska betecknas som förälder me-

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

3 (3)

2016-06-22

JURFAK 2016/23

dan en man till kvinna vars partner föder barn ska betecknas som mor framstår som motsägelsefullt. Den föreslagna lagregleringen förefaller därtill vara onödigt komplicerad.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Anna Singer. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

Mattias Dahlberg